

BİR REFORM PROGRAMI OLARAK AB ile MÜZAKERE SÜRECİ

Hasan ERSEL

TOBB & EPRI AB Sürecinde Yerel Akademisyenlerle
İşbirliği Projesi Tanışma Toplantısı,
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara, 22 Nisan 2006

Bu Sunum

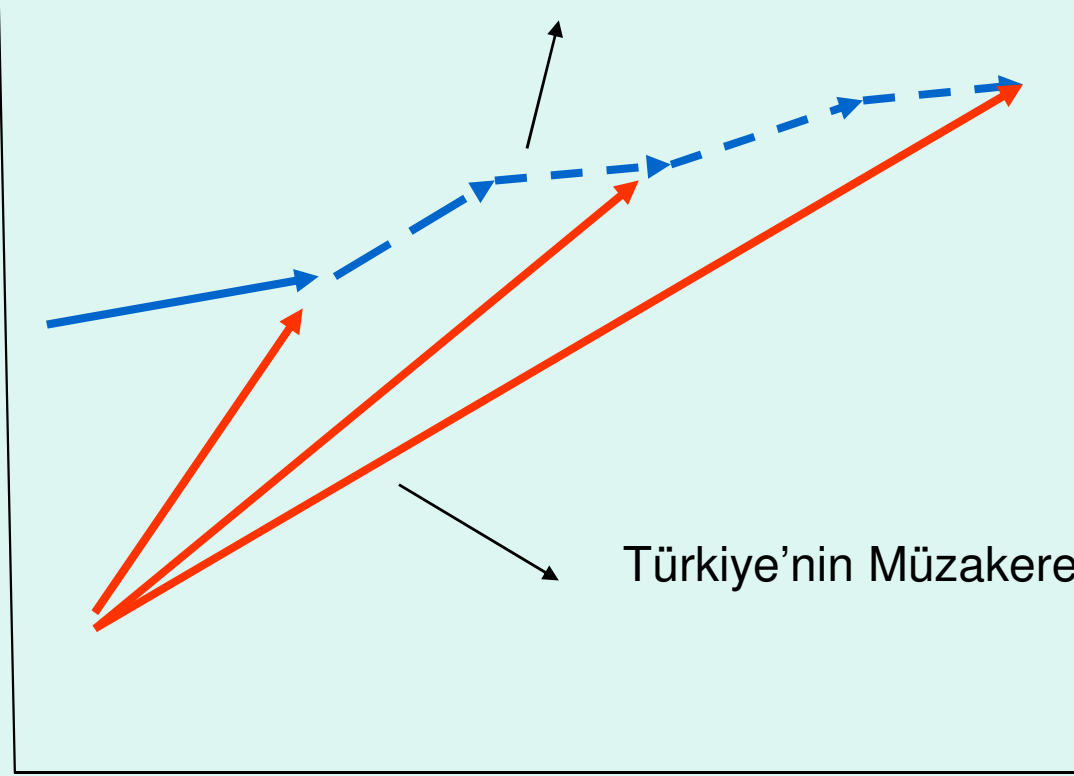
Hasan Ersel & Fatih Özatay
***The EU Negotiations as a Reform Strategy:
Turkey's Problem Ahead,***
(İlk Taslak 7 Mart 2006)

adlı çalışmaya dayanmaktadır

MÜZAKERE Mİ, HAREKETLİ HEDEFE ULAŞMA SORUNU MU ?

AB'nin Kurumsal Değişim Patikası

Kurumsal
Yapı

Türkiye'nin Müzakere (Reform) Stratejisi

Zaman

KURUMSAL REFORMLAR

- AB ile müzakereler 35 başlık altında yapılacak
- Yani 35 boyutlu bir “reform uzayından” söz ediyoruz
- Ancak olay burada da bitmiyor. Çünkü bu değişiklikler sistemin yeni koşullara uyabilmesi için gerekli başka değişiklikleri de tetikleyecektir. Bu da AB müzakere sürecinin uyardığı başka reformların da yapılması demektir. O halde reform uzayının boyutu > 35 dir.

**REFORM İSTEMEK, REFORM
TASARLAMAK ve REFORM YAPMAK
FARKLI EYLEMLERDİR!**

REFORM YAPMAK

- Reform yapmanın maliyeti vardır.
- Reformun maliyetini üstlenenlerle, doğrudan yararlananlar farklılaşabilir
- Reformların yararları gecikmeli olarak ortaya çıkar
- Reformun maliyetini geniş kitleler farkedebilir ama yararını ise doğal bir sonuç olarak algılar,

***Reform yapanı, yaşamında, hayırla
anan pek olmaz...***

Politikacılar da bunu bilir!

KURUM, KURUMSAL GELİŞME ve REFORM

- **Kurumlar** *“İnsanlar arasındaki etkileşimi biçimlendiren, insanlar tarafından tasarlanmış kısıtlar, yani toplumsal oyunun kurallarıdır”* (D.C. North)
- **Kurumsal gelişme**, toplumsal gereksinimlere koşut olarak kurumsal yapıda ortaya çıkan değişimlerdir. (Piyasa sinyalleri)
- **Kurumsal reform**, toplumun geleceğine ilişkin hedefler ışığında kurumsal yapısını değiştirmek için yapılan bilinçli hareketlerdir. (İktisat politikası)

KURUMSAL GELİŞME NASIL OLUR?

Sistemin Kendi Dinamiđinden
Kaynaklanan Kurumsal Değişim

KURUMSAL DEĞİŞİM ÜRETİM SÜRECİNİN İÇİNDE ELE ALINABİLİR

$$y_{t+1} = f(x_t, \delta_t)$$

Mal ve Hizmet Üretimi

$$\delta_{t+1} = g(x_t, \delta_t)$$

Kurum Üretimi

KAYNAK KISITI

$c_t = c(y_t, \omega)$ *Tüketim fonksiyonu*

$x_{t+1} = y_t - c_t$ *Bir dönem sonra
kullanılabilecek girdi miktarı*

$x_0 = \bar{x}$ *Başlangıç Kaynak Donanımı*

KURUMSAL GELİŞME: SİSTEMİN KURUMLARINI YENİDEN ÜRETMESİ

$$y_{t+1} = f(x_t, \delta_t)$$

$$\delta_{t+1} = g(x_t, \delta_t)$$

$$c_t = c(y_t, \omega)$$

$$x_{t+1} = y_t - c_t$$

$$x_0 = \bar{x}$$

Malinvaud (1953): Böyle bir ekonomide dengenin varlığı ve Pareto etkin olduğu gösterilebilir.

MÜZAKERE (ya da KURUMSAL REFORM) STRATEJİSİ

- Müzakere sürecine hangi başlıktan başlamalı, nasıl devam etmeli? Buna nasıl karar verilir?
- Sorun, toplumsal refah fonksiyonunun ençoklayan reform patikasını belirlemek biçiminde düşünölmelidir.
- Toplumsal Refah Fonksiyonu nasıl yazılır? (Toplumsal Tercih Kuramı)

MÜZAKERE SÜRECİNE İKTİSAT POLİTİKASI YAKLAŞIMI

- Kaynak kısıtlarını hesaba katarak, amaca ulaşmak için en uygun yolu bulmak
- Kısıtlar: Kaynaklar, üretim teknolojisi, tüketim gereksinimleri
- Amaç: I. Kopenhag İktisadi Kriterini Sağlamak

$$\delta_t = \begin{bmatrix} \delta_t^{EU} \\ \delta_t^D \end{bmatrix}$$

$$\delta^{EU} \in \Delta^{EU} = \left\{ \delta^{EU} \mid \delta^{EU} \geq_{EU} \delta^{FCEC} \right\}$$

EN İYİ YOL İÇİN ÖLÇÜT: TOPLUMSAL REFAH FONKSİYONU

$$W\left[(y, \delta), \rho, (q^{EU}, z^{EU}), T\right] = \left[\sum_{t=0}^T (1+\rho)^{-t} U(y_t, \delta_t) \right] \\ + q^{EU} \left[\sum_{t=T+1}^{\infty} (1+\rho)^{-t} U(y_t, \delta_t, z^{EU}) \right] \\ + (1-q^{EU}) \left[\sum_{t=T+1}^{\infty} (1+\rho)^{-t} U(y_t, \delta_t) \right]$$

$$\rho, q^{EU} \in R_+$$

$$q^{EU} \in [0, 1]$$

$$T \in N_+$$

NOT: T Müzakere dönemi için tahmin edilen süredir

KURUMSAL REFORM MODELİ (GENEL)

$$\max W[(y, \delta), \rho, (q^{EU}, z^{EU}), T] = \left[\sum_{t=0}^T (1+\rho)^{-t} U(y_t, \delta_t) \right] \\ + q^{EU} \left[\sum_{t=T+1}^{\infty} (1+\rho)^{-t} U(y_t, \delta_t, z^{EU}) \right] + (1-q^{EU}) \left[\sum_{t=T+1}^{\infty} (1+\rho)^{-t} U(y_t, \delta_t) \right]$$

kısıtlar

$$y_{t+1} \leq f(x_t, \delta_t)$$

$$\delta_{t+1} \leq g(x_t, \delta_t)$$

$$c_t = c(y_t, \omega)$$

$$x_{t+1} \leq y_t - c_t$$

$$x_0 = \bar{x}$$

$$\delta_T^{EU} \in \Delta^{EU} = \{ \delta^{EU} \mid \delta^{EU} \geq_{EU} \delta^{FCEC} \}$$

$$y_t, x_t, c_t \in R_+^n$$

$$t \in N_+$$

$$\delta_t \in \Gamma$$

DÖRT ÖNEMLİ DEĞİŞKEN

q^{EU} : Türkiye'nin AB üyeliğine kabul olasılığı

z^{EU} : AB üyesi olmanın Türkiye'ye sağlayacağı ek kazanç

ρ : Toplumsal iskonto oranı

δ^{EU} : AB ile Müzakere çerçevesinde yapılacak reformlar

AB KONUSUNDA İKİ FARKLI GÖRÜŞ

- AB ile Müzakere Sürecinden Kuşku Duyan Görüş (**KUŞKUCU GÖRÜŞ**)
- AB ile Müzakere Sürecinden Umutlu Olan Görüş (**UMUTLU GÖRÜŞ**)

BAZI ORTAK NOKTALAR

- Mal ve hizmet üretimi için gerekli üretim fonksiyonları veridir
- Herhangi bir reformun yapılabilmesi için gerekli kaynaklarla sonucu ilişkilendiren “reform üretim fonksiyonu” veridir.
- Reformların gerçekleştirilmesi için gerekli kaynaklar Türkiye'nin kendi olanaklarıyla sınırlıdır (yani AB yardımı olamayacaktır)

KUŞKUCU GÖRÜŞ

- Türkiye'nin AB üyesi olma olasılığı sıfıra çok yakındır
- AB üyeliğinin Türkiye'ye sağlayacağı ek kazanç fazla değildir
- Türkiyede toplumsal iskonto oranı çok yüksektir
- AB ile müzakereler çerçevesinde yapılacak reformlar ancak AB üyeliği bağlamında yaralıdır.

UMUTLU GÖRÜŞ

- Türkiye'nin AB üyesi olma olasılığı ülkenin ABye uyum başarısına bağlı olarak yükselecektir
- AB üyeliğinin Türkiye'ye sağlayacağı ek yarar önemlidir
- İstikrar programının başarılı olması toplumsal iskonto oranının düşmesini sağlayacaktır
- AB ile müzakereler çerçevesinde yapılacak reformlar Türkiye'nin küresel ekonomiyle başarılı bir biçimde bütünleşmesi için de gereklidir.

[Uç-] KUŞKUCU GÖRÜŞÜN TOPLUMSAL REFAH FONKSİYONU

$$W\left[\left(y, (\delta / \delta^{EU})\right), \rho\right] = \sum_{t=0}^{\infty} (1 + \rho)^{-t} U\left(y_t, (\delta / \delta^{EU})_t\right)$$

T, yani reformları tamamlama süresi belirsiz
AB üyeliği için gerekli reformlar ihmal ediliyor

[Uç-] UMUTLU GÖRÜŞÜN TOPLUMSAL REFAH FONKSİYONU

$$W\left[(y, \delta), \rho, (z^{EU}), T\right] = \left[\sum_{t=0}^T (1+\rho)^{-t} U(y_t, \delta_t) \right] + \left[\sum_{t=T+1}^{\infty} (1+\rho)^{-t} U(y_t, \delta_t, z^{EU}) \right]$$

AB Üyeliğine kesin gözle bakılıyor. Bu gerçekleşmediği takdirde AB üyeliğinden beklenen ek yarar gerçekleşmeyecek

NE YAPMAK GEREK?

- Uç görüşlerin amaç fonksiyonlarının farklılığı reform politikalarının farklılaşmasına yol açacaktır.
- Genel model çerçevesinde uygun reform stratejisi saptayabilmek tüm fonksiyonel ilişkileri ve parametreleri olabildiğince sağlıklı bir biçimde ortaya koyabilmeye bağlıdır.
- Bu ise ekonomimizin çeşitli kesimleri ve faaliyetlerine ilişkin derinlemesine kurumsal/analitik çalışmalar yapılmasını gerektiriyor.

BİR KAYNAK

Bernard M. Hoekman & Subidey Togan (Der):
**Turkey-Economic Reform & Accession to the
European Union,** Washington D.C.:
IBRD/World Bank, 2005.

**Bu geniş ve zor alanda yeni,
derinlemesine çalışmaları sizlerden
bekliyoruz**

Teşekkür ederim...